

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/1/2023
Identifikačné číslo spisu:	4120206676
Dátum vydania rozhodnutia:	26.08.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Martina Valentová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:4120206676.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Martiny Valentovej a členov senát JUDr. Petra Brňáka a JUDr. Andrey Dudášovej v spore žalobcu H. I., A., Q. S. XX, zastúpeného advokátom JUDr. Viktorom Mlynekom, Nitra, Štúrova 43, proti žalovanej MH Invest, s.r.o., Bratislava, Mlynské Nivy 44/A, IČO: 36724530, zastúpenej advokátom JUDr. Allanom Böhmom, Bratislava, Jesenského 2, o náhradu škody v sume 32.916,77 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 16C/54/2020, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 30. júna 2022 sp. zn. 12Co/16/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovaná má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 18. októbra 2021, č. k. 16C/54/2020-169, žalobu, ktorou sa žalobca domáhal uloženia povinnosti žalovanému zaplatiť mu sumu 32.916,77 eura s príslušenstvom titulom náhrady škody, zamietol (výrok I.) a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100% (výrok II.).

1.1. Vychádzajúc z ustanovení § 1, § 11 ods. 2, § 12 ods. 5, § 17 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z.z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o vyvlastňovaní“), § 420 ods. 1, § 442 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“ alebo „Občiansky zákonník“) dospel k záveru, že žaloba nie je dôvodná, nakoľko žalobca neunesol dôkazné bremeno ohľadne vzniku ušlého zisku. Škoda - ušlý zisk žalobcu - je tak len v rovine fiktívnosti uplatneného práva, lebo je najpodstatnejším v tomto spore to, že žalobca ho založil na fikcii, že nebyť (ne)konania žalovaného, mal by z vlastníctva svojich nehnuteľností automaticky bez ďalšieho príjem rovnajúci sa cenám, za ktoré sa má prenajímať nehnuteľný majetok, k čomu doložil kúpne zmluvy a z kúpnych cien v nich uvedených vypočítal výšku nájmu, ktoré by mohol dostať za pozemok v jeho vlastníctve. Nemožnosť užívať vec samu o sebe neznamená vznik škody, nárok žalobcu je tak hypotetický; nestačí,

že žalobca eventuálne nemohol svoje nehnuteľnosti užívať, ale bolo potrebné zistenie a preukázanie toho, že keby nie (ne)činnosti žalovaného, k dosiahnutiu zisku (príjmu) na jeho strane by nepochybne a určite došlo. Nič také však v tomto spore z vykonaných dôkazov nevyplynulo. Podstatou problému v posudzovanej veci bol nedostatok skutkových tvrdení a neunesenie dôkazného bremena žalobcom, pokiaľ ide o preukázanie základných zákonných predpokladov vzniku nároku na náhradu ušlého zisku. V prípade dôkaznej núdze sa neúspech pričíta tej strane sporu, na ktorej podľa predpisov hmotného práva leží dôkazné bremeno, t.j. zodpovednosť za preukázanie skutočností významných z hľadiska práva.

1.2. Poukázal i na to, že predmetom daného sporu je nárok žalobcu na náhradu škody vo forme ušlého zisku, ktorý odvodzuje od zákona o vyvlastňovaní, upravujúcich možnosť domáhať sa náhrady škody, a to len v prípade naplnenia hypotézy dotknutých zákonných ustanovení. Zároveň však musia byť kumulatívne splnené podmienky náhrady škody, ktoré precizuje Občiansky zákonník. Zákon o vyvlastňovaní v citovaných ustanoveniach upravuje nárok vyvlastniteľa na náhradu škody v prípade, ak bolo vyvlastňovacie konanie zastavené pre späťvzatie návrhu, čo však v tomto prípade nenastalo, lebo vyvlastňovacie konanie bolo zastavené z iného dôvodu, a to z dôvodu nepredloženia potrebných listín.

1.3. Podľa súdu prvej inštancie nie je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na škodu, ako to urobil žalobca, pretože podľa zákona nárok na náhradu škody vzniká pri zastavení vyvlastňovacieho konania pre späťvzatie. Žalobca si uplatnil náhradu škody z titulu ušlého zisku, ale nešpecifikoval, akú právnu povinnosť mal žalovaný porušiť, v dôsledku čoho by vznikla jeho zodpovednosť za škodu. Žalovaný mohol užívať pozemok počas doby, kedy existovalo právoplatné rozhodnutie o vyvlastnení pozemku žalobcu, čo však nie je možné považovať za nezákonné užívanie. Po zrušení rozhodnutia o vyvlastnení bol opäť zapísaný ako vlastník sporného pozemku žalobca, ktorý netvrdil, že by aj po tomto čase bol pozemok žalobcu užívaný žalovaným. Žalobca tiež namietal, že neboli splnené podmienky pre vyvlastnenie, avšak ak by bolo vydané rozhodnutie bez splnenia zákonných podmienok, nebola by to zodpovednosť žalovaného, ale správneho orgánu, ktorý by také rozhodnutie vydal. Žalobca vyslovil aj svoje podozrenie na koordinovaný postup správneho orgánu a žalovaného, ktoré malo viesť k zastaveniu konania. Pre vznik zodpovednosti za škodu nestačí „podozrenie“, ale porušenie povinnosti musí byť bezpochyby preukázané, pričom dôkazné bremeno nesie ten, kto tvrdí, že k porušeniu povinnosti došlo. Nebola teda splnená prvá podmienka pre vznik nároku na náhradu škody zo strany žalovaného, a to porušenie právnej povinnosti.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 30. júna 2022, č. k. 12Co/16/2022-265, rozsudok súdu prvej inštancie v zmysle § 387 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“ alebo „Civilný sporový poriadok“) potvrdil ako vecne správny (výrok I.) a zároveň žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu (výrok II.).

2.1. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na to, že predmetom tohto sporu je s ohľadom na skutkové vymedzenie žalobcom v ním podanej žalobe náhrada škody spočívajúcej v ušlom zisku, ktorá mu mala byť spôsobená na tom základe, že na základe žiadosti žalovaného bol vyvlastnený jeho pozemok - parcela č. XXXX nachádzajúca sa v kat. úz. D. a vedená v katastri nehnuteľností Okresného úradu A., katastrálneho odboru, na LV č. XXXX pre obec D., okres A.. Žalobca tvrdil, že v dôsledku vyvlastňovacieho konania na podnet žalobcu bol odo dňa 08. 07. 2015 obmedzený na svojom práve voľne nakladať s uvedenou nehnuteľnosťou, lebo ak by mal záujem tento pozemok scudziť tretej osobe, táto by ho určite nekúpila, keďže na liste vlastníctva bolo zaznačené predkupné právo štátu, a nemohol by ho ani prenajať s cieľom poberania nájomného. Vyvlastňovacie konanie bolo v konečnom dôsledku po zrušení veci Najvyšším súdom SR zastavené a žalobca s ohľadom na to svoju žalobu oprel najmä o ustanovenie § 17 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov, pričom súčasne poukazoval i na ustanovenie § 11 ods. 2 a § 12 ods. 5 zákona o vyvlastňovaní.

2.2. Odvolací súd po prejednaní veci v rozsahu uplatnených odvolacích dôvodov konštatoval, že podané odvolanie nie je opodstatnené. Skutkové vymedzenie ním uplatneného nároku smerovalo k posúdeniu tohto nároku ako nároku na náhradu škody z titulu ušlého zisku, preto ani v závere prvoinštančného konania uvádzané bezdôvodné obohatenie spočívajúce na strane žalovaného nemalo opodstatnenie. K odvolacej námietke týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia, odvolací súd uvádza, že žalobca v priebehu celého konania neuvádzal žiadne skutkové tvrdenia o bezdôvodnom obohatení na strane

žalovaného a z tohto aspektu nepreukazoval ani jeho výšku. Nebol teda daný ani dôvod na posúdenie nároku žalobcu, uplatneného z titulu nároku na náhradu škody, ako nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia v zmysle § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie správne konštatoval, že žalobca nepreukázal zákonné podmienky zodpovednostného vzťahu žalovaného vo vzťahu ku škode, ktorá mu mala byť spôsobená vyvlastňovacím konaním vedeným na návrh žalovaného, ktoré bolo po pôvodnom vyhnutí správnym orgánom a neskoršom zrušení kasačným súdom napokon zastavené pre nedoloženie relevantných listín. Žalobca nepreukázal zákonné podmienky nároku na náhradu škody voči vyvlastiteľovi ani z pohľadu ustanovenia § 17 ods. 6 zákona o vyvlastňovaní a ani z pohľadu všeobecného právneho predpisu, ktorým je Občiansky zákonník, ako to správne uzavrel aj súd prvej inštancie. Rozsudok súdu prvej inštancie dáva odpoveď na všetky právne významné otázky spojené s posúdením dôvodnosti či nedôvodnosti uplatneného práva žalobcu a zo žiadnych žalobcom uvádzaných dôvodov ho nemožno považovať za arbitrárne a nepreskúmateľné. Odvolací súd teda prijal záver, že odôvodnenie rozsudku je vyčerpávajúce a dostatočne presvedčivé, v dôsledku čoho spĺňa náležitosti upravené v ustanovení § 220 ods. 2 CSP.

2.3. Vo vzťahu k námietke žalobcu ohľadom nesplnenia podmienok pre vyvlastnenie odvolací súd tiež uviedol, že súd prvej inštancie prijal správny právny záver, že ak bolo vydané rozhodnutie bez splnenia zákonných podmienok, nebola by to zodpovednosť žalovaného, ale štátu - správneho orgánu, ktorý by také rozhodnutie vydal, v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov. Totiž ustanovenie § 17 ods. 6 druhej vety zákona o vyvlastňovaní nešpecifikuje osobu zodpovednú za škodu, na rozdiel od úpravy v ustanoveniach § 11 ods. 2 a § 12 ods. 5 zákona o vyvlastňovaní, podľa ktorých má oprávnená osoba nárok na náhradu škody priamo voči vyvlastiteľovi.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť odvodzoval z § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, žiadajúc, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že rozsudok súdu prvej inštancie ruší a vec mu vracia na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, alternatívne, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátil prvoinštančnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Zároveň navrhol odložiť právoplatnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia z dôvodu existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa majúcich podklad v prípustnosti podaného dovolania, resp. v zjavnej nesprávnosti rozhodnutia odvolacieho súdu spočívajúcej v jeho rozpornosti s rozhodovacou praxou dovolacieho súdu.

3.1. Po rekapitulácii doterajšieho priebehu konania a odôvodnenia súdnych rozhodnutí dovolateľ namietal nesprávne právne posúdenie v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP pri riešení otázky, či „skutkové vymedzenie žalobcom uplatneného nároku smerovalo k posúdeniu tohto nároku ako nároku na náhradu škody z titulu ušlého zisku, preto ani v závere prvoinštančného konania uvádzané bezdôvodné obohatenie spočívajúce na strane žalovanej nemalo opodstatnenie, keďže žalobca v priebehu celého konania neuvádzal žiadne skutkové tvrdenia o bezdôvodnom obohatení“. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) sp. zn. 5Cdo/196/2009, 5Cdo/385/2012, 4MCdo/15/2010, 7Cdo/25/2018 majúce za to, že odvolací súd nesprávne vyhodnotil podstatnú, ale najmä už ustálenou praxou dovolacieho súdu vyriešenú otázku týkajúcu sa nutnosti súdneho skúmania, či tvrdené skutočnosti možno podriaďiť pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodiť plnenie, prípadne určiť, či tu žalobcom požadované právo je alebo nie je alebo potvrdiť také skutočnosti, ktoré bránia tomu, aby bolo žalobe vyhovené, pričom ak žalobca uviedol rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzuje ním tvrdený nárok, ale s týmito skutočnosťami spája nesprávne právne následky, nie je súd viazaný jeho právnym názorom a je povinný posúdiť vec podľa tých právnych noriem, ktoré na tvrdený a súdom zistený skutkový stav dopadajú. Preto podľa dovolateľa odvolací súd z dôvodu, že tak neurobil súd prvej inštancie, mal povinnosť sa riadne zaoberať a vysporiadať sa aj s posúdením žalobcovho nároku z titulu bezdôvodného obohatenia zo strany žalovanej, keďže konkrétny majetkový prospech žalovanej žalobca riadne vyčíslil vo forme ušlého nájmu, pričom k takémuto bezdôvodnému obohateniu došlo výlučne zo strany žalovanej. Odvolací súd toto úplne opomenul, t.j. nedal jednoznačné odpovede na všetky žalobcove otázky a pripomienky.

3.2. Nesprávne právne posúdenie v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP tiež

videl pri riešení troch otázok, pričom prvou z nich je „či pri uplatnení nároku na náhradu škody podľa zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim musia byť kumulatívne splnené podmienky pre priznanie náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka ako všeobecného právneho predpisu?“, ktorá má byť podľa dovolateľa správne a zákonne riešená tak, že pri uplatnení nároku na náhradu škody podľa zákona o vyvlastňovaní nemusia byť kumulatívne splnené podmienky pre priznanie náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka ako všeobecného právneho predpisu. Druhou právnou otázkou je „či je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na náhradu škody podľa zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim?“. Mal za to, že druhá položená otázka mala byť správne a zákonne vyriešená tak, že je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na náhradu škody podľa zákona o vyvlastňovaní. V nadväznosti na uvedené právne otázky poukázal, že koordinovaný postup žalovanej a správnych orgánov nevyklučuje zodpovednosť žalovanej za škodu, ktorá vznikla žalobcovi, keďže práve opomenutím žalovanej, doložiť potrebné doklady bolo vyvlastňovacie konanie voči žalobcovi zastavené, inak by bol zrejme návrh žalovanej na vyvlastnenie pozemku žalobcu zo strany správneho orgánu zamietnutý. Teda takéto konanie žalovanej je nutné považovať za späťvzatie návrhu na vyvlastnenie, pri ktorom má vyvlastňovaný nárok na náhradu škody v zmysle § 12 ods. 5 zákona č. 282/2015 Z. z. A aj preto právne posúdenie súdov nižšej inštancie výlučne len v intenciách splnenia všeobecných predpokladov zodpovednosti za škodu bez toho, aby zodpovedne posúdili, či v predmetnej veci žalovaný skutočne a v súlade so zákonom nadobudol vlastnícke právo k predmetu vyvlastnenia, je potrebné považovať za nesprávne, pričom právne posúdenie uplatneného nároku nie je povinnosťou strany v civilnom sporovom konaní, ale jej oprávnením. Ak teda strana svoj nárok nesprávne právne kvalifikuje, tak uvedené nemá vplyv na zákonnú povinnosť súdu vec právne posúdiť. Poslednou, v poradí treťou, žalobcom nastolenou právnou otázkou je „otázka účinkov rozhodnutia nezákonného rozhodnutia vyvlastňovacieho orgánu, ktoré síce nadobudlo právoplatnosť, ale bolo neskôr v správnom súdnictve zrušené, a to vo vzťahu k riadnemu a zákonnému nadobudnutiu vlastníckeho práva pre vyvlastniteľa, s tým, že pokiaľ vyvlastniteľ vlastnícke právo nenadobudol, do úvahy prichádza aj posúdenie satisfakcie za tento zásah vo forme vydania bezdôvodného obohatenia.“. Podľa dovolateľa vyvlastniteľ nemohol v zmysle § 132 ods. 1 OZ nadobudnúť vlastnícke právo k pozemku žalobcu (aj keď iba dočasne) na podklade takého rozhodnutia vyvlastňovacieho orgánu, ktoré bolo z dôvodu svojej nezákonnosti neskôr súdom v rámci správneho súdnictva zrušené. Rozhodnutie vyvlastňovacieho orgánu, ktoré neprešlo neskorším testom zákonnosti v rámci správneho súdnictva, nie je a nemôže byť spôsobilým hmotnoprávnym titulom na nadobudnutie vlastníckeho práva pre vyvlastniteľa. Predpokladané účinky v zmysle občianskeho hmotného práva preto v danom prípade nenastali.

3.3. Vzhľadom na uvedené žalobca v závere poukázal na to, že súdy nižšej inštancie dospeli k ústavne nekonformnému výkladu, keď vychádzali z predpokladu, že žalovaná počas rozhodného obdobia užívala predmet vydržania v súlade s právom a žalobca nemá za toto obdobie, počas ktorého bolo jeho vlastnícke právo obmedzené, žiaden nárok na náhradu za toto obmedzenie. Preto bude potrebné zo strany dovolacieho súdu podať výklad ustanovenia § 17 ods. 6 zákona o vyvlastnení, v zmysle ktorého práva, ktoré boli vyvlastnenému rozhodnutím o vyvlastnení odňaté alebo obmedzené, nadobúda opäť vyvlastnený dňom právoplatnosti rozhodnutia o zrušení vyvlastnenia v kontexte v spojení so zásadou formálnej publicity katastra nehnuteľností vyplývajúcou z ustanovenia § 70 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).

4. Žalovaná sa vo svojom vyjadrení k dovolaniu nestotožnila s argumentáciou žalobcu a navrhla, aby dovolací súd podané dovolanie odmietol, alternatívne zamietol.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v

záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolací súd nie je súdom tretej inštancie, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (por. 9Cdo/72/2020, 9Cdo/260/2021), nie strany sporu.

7. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namieste je skôr reštriktívny výklad (por. 9Cdo/72/2020, 9Cdo/260/2021).

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

9. Dovolateľ prípustnosť podaného dovolania vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

10. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa dovolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP).

12. Na to, aby dovolací súd mohol pristúpiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu rozhodnutia odvolacieho súdu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v § 431 až § 435 CSP.

13. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou dovolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú dovolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej neviedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

14. Pre záver o tom, že ide o právnu otázku, kľúčovú pre rozhodnutie vo veci samej a pre posúdenie prípustnosti dovolania, nie je rozhodujúci subjektívny názor sporovej strany, že daná právna otázka môže byť pre ňu rozhodujúca. Právna otázka, ktorú má dovolací súd vo svojom rozhodnutí riešiť, musí byť rozhodujúca pre rozhodnutie vo veci samej. To znamená, že dovolací súd nemôže riešiť hypotetické otázky, ktoré nemajú, resp. v ďalšom konaní nemôžu mať vplyv na meritórne rozhodnutie, a ani otázky, ktoré vôbec nesúvisia s rozhodovaným sporom. Sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu vymedzenia dovolacieho dôvodu v zmysle § 432 CSP.

15. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) aj b) CSP dovolací súd uvádza, že toto ustanovenie dopadá len na také právne otázky, ktoré odvolací súd riešil, t. j. vysvetlil jej podstatu a uviedol súvisiace právne úvahy spolu s dôvodmi, pre ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie a svojim rozhodnutím sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) alebo ide o takú právnu otázku, ktorú dovolací súd zároveň neriešil.

16. V dovolaní podaného podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (bod 3.1.) žalobca formuluje právnu otázku či „skutkové vymedzenie žalobcom uplatneného nároku smerovalo k posúdeniu tohto nároku ako nároku na náhradu škody z titulu ušlého zisku, preto ani v závere prvoinštančného konania uvádzané bezdôvodné obohatenie spočívajúce na strane žalovanej nemalo opodstatnenie, keďže žalobca v priebehu celého konania neuvádzal žiadne skutkové tvrdenia o bezdôvodnom obohatení“. Nastolená otázka (kopírujúca bod 17. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v bode) sa zaoberá viazanosťou právnou kvalifikáciou uplatneného nároku pri riešení ktorej sa odvolací súd podľa názoru dovolateľa odklonil od ustálenej praxe odvolacieho súdu z ktorej vyplýva, že sporová strana nie je povinná vymedziť po právnej stránke uplatňovaný nárok. V dovolaní označil rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/196/2009, 5Cdo/385/2012, 4MCdo/15/2010 a 7Cdo/25/2018 predstavujúce pri rozhodovaní o tejto otázke ustálenú rozhodovaciu prax odvolacieho súdu. Na základe uvedeného dovolací súd preto pristúpil k posúdeniu, či je opodstatnená argumentácia dovolateľa o odklone odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

17. V uznesení sp. zn. 5Cdo/196/2009 z 22. septembra 2010 najvyšší súd dospel k záveru o dôvodnosti dovolania pre nesprávne právne posúdenie vychádzajúc z nasledovných skutočností: „Občianske súdne konanie je ovládané zásadou iura novit curia (právo pozná súd). Sporové strany nie sú povinné uplatnený nárok, ani obranu proti nemu, právne kvalifikovať, pretože právna kvalifikácia veci je vecou súdu. Musia ale uviesť rozhodné skutočnosti, ktoré umožnia súdu, aby uplatnený nárok alebo obranu proti nemu právne kvalifikoval. Súd tak skúma, či tvrdené skutočnosti možno podriadiť pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodiť plnenie, prípadne určiť, či tu žalobcom požadovaný právny vzťah alebo právo je alebo nie je alebo potvrdiť také skutočnosti, ktoré bránia tomu, aby bolo žalobe vyhovené. Ak účastník uvedie rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzuje ním tvrdený nárok alebo obranu proti nemu, ale s týmito skutočnosťami spája nesprávne právne následky, nie je súd viazaný právnym názorom účastníka a je povinný posúdiť vec podľa tých právnych noriem, ktoré na tvrdený a súdom zistený skutkový stav dopadajú.“ Najvyšší súd tiež uviedol: „Ak teda súd rozhoduje o peňažnom plnení, ktoré vychádza zo skutkových tvrdení, ktoré umožňujú posúdiť nárok po právnej stránke aj podľa iných noriem, ako je žalobcom navrhované, resp. výsledky vykonaného dokazovania umožňujú podriadiť uplatnený nárok pod iné hmotnoprávne ustanovenie, než akého sa žalobca dovoláva, je povinnosťou súdu uplatnený nárok takto posúdiť bez ohľadu na to, či v žalobe právny dôvod požadovaného plnenia je alebo nie je uvedený, alebo je uvedený nesprávne. Nemožno preto uprieť súdu, aby v spojení so skutkovými zisteniami urobil sám odlišné, právu zodpovedajúce hodnotenie žalobou uplatneného plnenia.“

18. V ďalšom označenom uznesení sp. zn. 5Cdo/385/2012 zo 06. februára 2013 najvyšší súd dovolanie žalovaného proti zrušujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu odmietol, pričom okrem iného posudzoval opodstatnenosť argumentácie dovolateľa podľa ktorej sa odvolací súd nevysporiadal s námietkou zmeny právnej kvalifikácie v tom smere, že žalobca svoj nárok v žalobe posúdil ako nárok na náhradu škody,

pričom súd prvého stupňa nárok kvalifikoval ako bezdôvodné obohatenie. Najvyšší súd zopakoval už vyššie uvedené závery a doplnil, že „Uvedené sa neprieči ani právnej zásade vyjadrenej v Občianskom súdnom poriadku, a to zásade predvídateľnosti rozhodnutí súdu. Predvídateľné je také rozhodnutie, ktorému prechádza predvídateľný postup pri konaní a rozhodovaní. Zákon ustanovuje, že účastníci by nemali byť zaskočení možným iným právnym posúdením veci súdom bez toho, aby im bolo umožnené tvrdiť skutočnosti významné z hľadiska sudcovho právneho názoru a navrhnúť k ich preukázaniu dôkazy“.

19. Najvyšší súd v uznesení sp. zn. 4MCdo/15/2010 z 27. júla 2011 rozhodujúc na základe mimoriadneho dovolania Generálneho prokurátora SR napadnuté rozhodnutie zrušil pre neprimerané použitie ustanovenia § 221 ods. 1 písm. i) OSP, čím zaťažil konanie tzv. inou vadou majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 243f ods. 1 písm. b) OSP), za situácie, keď odvolací súd čiastočne zrušil odvolaním napadnutý rozsudok z dôvodu, že žalobca nemá nárok na príslušenstvo pohľadávky vo forme úroku z omeškania, pretože svoju žalobu na začatie konania, ktorou uplatňoval príslušenstvo pohľadávky vo forme poplatku z omeškania počas konania nezmenil. Najvyšší súd konštatoval, že „Z dispozičného princípu vyplýva, že žalobca v žalobnom návrhu vymedzuje predmet konania po skutkovej a právnej stránke, a týmto jeho vymedzením je súd v zásade viazaný. Z viazanosti súdu petitom vyplýva, že súd nemôže prekročiť návrhy účastníkov a posúdiť viac, než čoho sa domáhajú. Napriek tomu, že znenie zákona to neuvádza, bude nepochybné, že zásada viazanosti súdu petitom bude vyžadovať i to, aby súd neprisúdil iné plnenie, než ktorého sa účastníci domáhali. Súd musí rešpektovať predmet konania vymedzeným žalobným návrhom, čo znamená, že plnenie nemôže priznať ani z iného skutkového základu, než aký bol predmet konania vymedzený v žalobnom návrhu. Naopak však nie je porušením zásady viazanosti súdu petitom, ak súd inak právne kvalifikuje skutok, ktorý bol predmetom konania. Právna kvalifikácia je vždy vecou súdu v zmysle zásady iura novit curia, preto ani právna kvalifikácia nie je obligatórnou náležitosťou žaloby (§ 79 OSP)“.

20. Napokon v rozhodnutí sp. zn. 7Cdo/25/2018 z 29. novembra 2018 najvyšší súd vyslovil totožný názor ako je prezentovaný vo vyššie citovaných rozhodnutiach a to, že „strany konania nie sú povinné uplatnený nárok ani obranu proti nemu právne kvalifikovať, pretože právna kvalifikácia je vecou súdu. Musia ale uviesť rozhodné skutočnosti, ktoré umožnia súdu, aby uplatnený nárok alebo obranu proti nemu právne kvalifikoval. Súd tak skúma, či tvrdené skutočnosti možno podriaďovať pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodiť plnenie. Ak strana uvedie rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzuje tvrdený nárok, ale s týmito skutočnosťami spája nesprávne právne následky, nie je súd viazaný právnym názorom strany sporu a je povinný posúdiť vec podľa tých právnych noriem, ktoré na tvrdený a súdom zistený skutkový stav dopadajú. Súd teda nie je viazaný právnou kvalifikáciou, ale len skutkovým vymedzením v žalobe a musí si vyriešiť aj prípadnú konkurenciu (súbehu) právnych nárokov a spomedzi viacerých vybrať správnu právnú normu“.

21. Žaloba je procesný úkon strany, ktorým sa uplatňuje právo na súdnu ochranu ohrozeného alebo porušeného práva (§ 131 CSP). Tento základný procesný úkon strany treba posudzovať ako každé podanie podľa jeho obsahu (čl. 11 ods. 1 a § 124 ods. 1 CSP). To znamená, že predmetom civilného procesu je procesný nárok, ktorý je predmetom nároku (petitom) a základom nároku, ktorý tvoria právne významné skutočnosti, na ktorých sa zakladá žalobný návrh a ktoré umožňujú súdu, aby jeho nárok právne kvalifikoval (iura novit curia) [porov. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/171/2021].

22. Najvyšší súd prezentuje, že je to jedine žalobca, ktorého viaže povinnosť uvádzať skutočnosti, ktorými vykreslí skutkový dej, na základe ktorého si uplatňuje svoj nárok v takom rozsahu, ktorý umožní jeho jednoznačnú individualizáciu (nemožnú zámenu s iným skutkom), pretože popis rozhodujúcich skutočností slúži na vymedzenie predmetu konania po skutkovej stránke. Bolo na žalobcovi, aby uviedol na základe akých skutočností uplatnil nárok proti žalovanej. S civilným sporovým konaním je tiež neoddeliteľne spätá zásada prerokovania, ktorá sa týka vnášania právne významných skutočností do konania a ústí v zodpovednosti strán za objasnenie skutkového stavu.

23. V súvislosti s uvedeným procesným postupom nižších súdov pri rozhodovaní predmetného sporu dovolací súd pripomína, že v civilnom sporovom konaní, pre ktoré platí zásada dispozičná a prejednávacia, je zásadne povinnosťou strany sporu tvrdiť skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej a následne označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Keďže v spornom konaní stoja strany proti sebe a majú opačný záujem na výsledku sporu, každú zo strán v opačnom smere zaťažuje povinnosť nielen dôkazná ale predovšetkým povinnosť tvrdenia. Každá strana musí v závislosti od hypotézy právnej normy tvrdiť skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej a označiť v záujme ich preukázania dôkazy, na základe ktorých bude môcť súd rozhodnúť v jej prospech (bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno). Procesná strana, ktorá netvrdila (žiadne alebo všetky) skutočnosti významné pre rozhodnutie o veci samej, alebo neoznačila dôkazy potrebné na preukázanie svojich tvrdení o skutočnostiach významných pre rozhodnutie o veci samej, nesie prípadné nepriaznivé následky v podobe takého rozhodnutia súdu, ktoré bude vychádzať zo skutkového stavu zisteného na základe ostatných vykonaných dôkazov.

24. V neposlednom rade sa žiada akcentovať, že v rámci náhrady škody rozhodujúc o výške ušlého zisku sa odvíja výška plnenia od iných faktorov než v prípade, ak ide o výšku plnenia z titulu vydania bezdôvodného obohatenia. Pojem škody je definovaný tak, že ide o ujmu, ktorá nastala (prejavuje sa) v majetkovej sfére poškodeného a je objektívne vyjadriteľná všeobecným ekvivalentom, teda peniazmi. Ušlý ziskom sa rozumie ujma spočívajúca v tom, že u poškodeného nedôjde v dôsledku škodovej udalosti k rozmnoženiu majetkových hodnôt, ktoré bolo možné očakávať s ohľadom na pravidelný priebeh vecí. Predpokladom zodpovednosti za získaný majetkový prospech, ktorý sa musí vydať, nie je protiprávny úkon obohateného ani jeho zavinenie, ale objektívne vzniknutý stav obohatenia (presun majetkový hodnôt), ku ktorému došlo spôsobom, ktorý právny poriadok neuznáva. Inštitút bezdôvodného obohatenia smeruje k odčerpaniu prostriedkov od osoby, ktorá ich získala niektorou zo skutkových podstát uvedených v ust. § 451 a § 454 Občianskeho zákonníka.

25. V konkrétnych okolnostiach žalobca svoj nárok v žalobe uplatnil výlučne na základe tvrdených skutočností, podľa ktorých v dôsledku konania žalovanej na základe návrhu na vyvlastnenie mu vznikla škoda v podobe ušlého zisku v období obmedzenia jeho vlastníckeho práva v časovom horizonte od 15. 01. 2016 do 19. 12. 2017. Na pojednávaní 29. septembra 2021 žalobca v záverečnej reči pred prvoinštančným súdom požadoval, aby súd posúdil či sa jedná o bezdôvodné obohatenie zo strany žalovanej, keďže rozhodnutie na základe ktorého majetok užívala, bolo zrušené. K odvolacej námietke týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia, odvolací súd argumentoval, že žalobca v priebehu celého konania neuvádzal žiadne skutkové tvrdenia o bezdôvodnom obohatení na strane žalovaného a z tohto aspektu nepreukazoval ani jeho výšku. Nebol teda daný ani dôvod na posúdenie nároku žalobcu, uplatneného z titulu nároku na náhradu škody, ako nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia v zmysle § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka (bod 17. odôvodnenia odvolacieho súdu).

26. Z vyššie uvedeného vyplýva, že odvolací súd sa zrozumiteľne vysporiadal s dovolaateľovou kritikou priradenia právneho titulu náhrady škody na zistený skutkový stav. Uvedený postoj odvolacieho súdu v tejto veci zodpovedá podstatnému postulátu o rozdelení procesných úloh jednotlivých subjektov civilného procesu v tom zmysle, že základnú procesnú povinnosť sporových strán predstavuje povinnosť substancovať všetky podstatné a rozhodujúce skutkové okolnosti týkajúce sa sporu (čl. 8 CSP, § 132 ods. 1, § 150 CSP) a súdu je zverená právna argumentácia, príp. právna charakteristika faktov sporu v zmysle zásady iura novit curia, ktorou je ovládaný civilný súdny proces. Prienik medzi nastolenými úlohami však prirodzene predstavuje možnosť (nie povinnosť) strán uplatňovať právnu argumentáciu, v rámci ktorej zvyčajne, prezentujú nielen názor na to, ktorú právnu normu má súd aplikovať a ako je potrebné ju interpretovať. Tomuto oprávneniu strany zodpovedá jednak oprávnenie protistrany na právnu argumentáciu reagovať v rámci princípu kontradiktórnosti (čl. 9 CSP) a rovnosti strán (čl. 6 CSP), a súčasne aj povinnosť súdu poskytnúť na podstatné právne argumenty strán aspoň stručnú, ale vecnú odpoveď z pohľadu požiadavky úplnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozsudku, tak ako to normuje § 220 ods. 2 CSP.

27. Podľa názoru dovolacieho súdu záver konajúcich súdov o neunesení dôkazného bremena

uplatňovaného nároku na náhradu škody nedával dostatočný priestor na to, aby súdy posúdili zistené skutočnosti podľa príslušných ustanovení právnych predpisov upravujúcich bezdôvodné obohatenie. Pokiaľ dovolateľ tvrdí opak, táto argumentácia nemá svoje opodstatnenie. Zohľadniac už vyššie uvedené, procesná aktivita vo vzťahu k ustáleniu skutkového stavu je v civilnom sporovom konaní primárne zverená procesným stranám (v čom sa prejavuje tzv. prejednávacia zásada) a nie konajúcemu súdu, ktorý v konkrétnych okolnostiach veci nemohol zanedbať procesnú aktivitu sporovej strany nahrádzať svojou vlastnou aktivitou, a to v kontexte uvedenia rozhodujúcich skutkových tvrdení (porov. nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 147/2024 z 28. mája 2024 bod 58. veta druhá odôvodnenia). Z uvedeného dôvodu sa uplatnenie postupu, ktorý navrhuje dovolateľ, priamo prieči prejednacej zásade, ktorá civilné sporové konanie ovláda, a preto takýto postup treba odmietnuť.

28. Navyše si je nutné uvedomiť, že na rozdiel od uplatnenia nároku na náhradu škody založenom na tvrdeniach o porušení právnej povinnosti, vzniku škody a príčinnej súvislosti medzi škodou a porušením právnej povinnosti, pri prostej požiadavke žalobcu posúdiť nárok prípadne i titulom bezdôvodného obohatenia, o ktoré ide výlučne vtedy, ak dôjde k majetkovej ujme na strane osoby oprávnenej z bezdôvodného obohatenia a tomu zodpovedajúcu majetkovú prospechu na strane obohateneho a zároveň na tento majetkový prospech neexistoval na strane obohateneho právny dôvod, žalobca do konania o náhradu škody z vlastnej vôle vnáša požiadavku na nové skutočnosti, vedúce k odchylnej právnej kvalifikácii ním už skôr prednesených skutočností, ktoré nové skutočnosti navyše ani netvrdí a o zmenu žaloby súd nepožiadaval. Pri nárokoch na náhradu škody a bezdôvodného obohatenia totiž nejde o ideálnu konkurenciu nárokov založených na zhodnom skutkovom základe ako je to napr. pri nárokoch zo zmluvného záväzku a bezdôvodného obohatenia, len pri ktorých nárokoch by bol súd oprávnený rozhodnúť, o ktorý z nich oprie uplatnenú pohľadávku aj bez kvalifikovanej zmeny návrhu.

29. Záverom k dovolaniu žalobcu podaného v tejto časti je žiaduce uviesť, že pokiaľ dovolateľ cez dovolací dôvod uplatnený podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sleduje taktiež naplnenie dovolacieho dôvodu pre vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP, k čomu však dovolací súd nemohol pristúpiť vzhľadom na viazanosť vymedzenými dovolacími dôvodmi podľa § 440 CSP.

30. Dovolací súd zhrnúť vyššie uvedené dôvody uzatvára, že súdy v základnom konaní sa od ustálenej praxe dovolacieho súdu pri riešení dovolateľom nastolenej dovolacej otázky neodchýlili, práve naopak v plnom rozsahu ju rešpektovali. Vzhľadom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP nie je dôvodné.

31. Dovolateľ v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP nastolil tri právne otázky. Prvou právnou otázkou je „Či pri uplatnení nároku na náhradu škody podľa zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim musia byť kumulatívne splnené podmienky pre priznanie náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka ako všeobecného právneho predpisu? Druhou právnou otázkou je „Či je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na náhradu škody podľa zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim?“. V poradí treťou, žalobcom nastolenou právnou otázkou je „Otázka účinkov rozhodnutia nezákonného rozhodnutia vyvlastňovacieho orgánu, ktoré síce nadobudlo právoplatnosť, ale bolo neskôr v správnom súdnictve zrušené, a to vo vzťahu k riadnemu a zákonnému nadobudnutiu vlastníckeho práva pre vyvlastniteľa, s tým, že pokiaľ vyvlastniteľ vlastnícke právo nenadobudol, do úvahy prichádza aj posúdenie satisfakcie za tento zásah vo forme vydania bezdôvodného obohatenia“.

32. Takto dovolateľom zadefinované právne otázky by mohli mať znaky relevantné v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP iba vtedy, ak by výsledok ich riešenia (posúdenia a vyhodnotenia) odvolacím súdom predstavoval jediný a výlučný dôvod, pre ktorý nebolo odvolaniu žalobcu vyhovené, a pre ktorý bolo potvrdené ako vecne správne zamietajúce rozhodnutie súdu prvej inštancie. Dovolací súd sa preto najskôr zaoberal tým, či sú splnené tieto predpoklady prípustnosti dovolania, a to najmä z hľadiska, či v prípade žalobcom nastolených právnych otázok, ide o také otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

33. Prvou právnou otázkou je „Či pri uplatnení nároku na náhradu škody podľa zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim musia byť kumulatívne splnené podmienky pre priznanie náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka ako všeobecného právneho predpisu?“ Podľa dovolateľa nastolená otázka má byť správne a zákonne riešená tak, že pri uplatnení nároku na náhradu škody podľa zákona o vyvlastňovaní nemusia byť kumulatívne splnené podmienky pre priznanie náhrady škody podľa Občianskeho zákonníka ako všeobecného právneho predpisu.

34. Prvoinštančný súd po aplikácii príslušnej hmotnoprávnej úpravy zákona o vyvlastňovaní (§ 1, § 11 ods. 2, § 12 ods. 5, § 17 ods. 6) a Občianskeho zákonníka (§ 420 ods. 1 a § 442 ods. 1) uviedol, že právna úprava zákona o vyvlastňovaní neobsahuje úpravu náhrady škody, je nevyhnutné použiť právnú úpravu obsiahnutú v Občianskom zákonníku, ktorý komplexne upravuje problematiku náhrady škody, ako aj podmienky, ktoré je potrebné splniť a v konaní o náhradu škody následne aj preukázať (body 22. až 29. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie).

35. Zákon o vyvlastňovaní upravuje možnosť uplatnenia nároku na náhradu škody vo viacerých ustanoveniach, konkrétne v § 11 ods. 2 pre prípad zamietnutia návrhu vyvlastňovacím orgánom, v § 12 ods. 5 z dôvodu zastavenia konania pre späťvzatie návrhu, v § 17 ods. 6 v prípade zrušenia vyvlastnenia v dvoch situáciách (ak sa nezačalo s užívaním pozemku alebo stavby na účel, na ktorý sa vyvlastnila a ak vyvlastniť nezaplatil vyvlastnenému náhradu za vyvlastnenie). Dovolateľ v prvej položenej otázke nešpecifikuje k akému prípadu náhrady škody podľa uvedeného osobitného predpisu sa otázka viaže (a to ani z pohľadu do úvahy pripadajúcich viacerých oprávnených osôb, ktorým zákon priznáva nárok na náhradu škody), dovolací súd nevidel dôvod a účel zaoberať sa všetkými prípadmi nároku na náhradu škody spadajúcimi pod osobitný zákon. Dovolateľ dovolaciemu súdu neposkytol argument v podobe právnych dôsledkov odpovede na položenú právnú otázku v kontexte záverov konajúcich súdov, inak povedané nepredostrel z akých dôvodov by dovolateľom požadovaná odpoveď viedla v konečnom dôsledku k zmene napadnutého rozhodnutia a vyhovneniu jeho žaloby a teda k odlišnému rozhodnutiu odvolacieho súdu. Z uvedeného tak vyplýva, že takto dovolateľom nastolená otázka má v danom prípade povahu akademickú, ktorej zodpovedanie dovolacím súdom by nemohlo viesť k zrušeniu alebo zmene dovolaním napadnutého rozhodnutia. Pritom cieľom civilného sporového konania (aj pred dovolacím súdom) je poskytnúť reálnu ochranu právam, nie riešiť teoretické otázky, ktorých výsledok sa nijako nepremietne do právnej sféry procesných strán.

36. Druhou právnou otázkou je „Či je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na náhradu škody podľa zákona č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim?“.

36.1. Dovolateľ mal za to, že druhá položená otázka mala byť správne a zákonne vyriešená tak, že je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na náhradu škody podľa zákona o vyvlastňovaní. Poukázal, že koordinovaný postup žalovanej a správnych orgánov nevylučuje zodpovednosť žalovanej za škodu, ktorá vznikla žalobcovi, keďže práve opomenutím žalovanej, doložiť potrebné doklady bolo vyvlastňovacie konanie voči žalobcovi zastavené, inak by bol zrejme návrh žalovanej na vyvlastnenie pozemku žalobcu zo strany správneho orgánu zamietnutý. Teda takéto konanie žalovanej je nutné považovať za späťvzatie návrhu na vyvlastnenie, pri ktorom má vyvlastňovaný nárok na náhradu škody v zmysle § 12 ods. 5 zákona č. 282/2015 Z. z. A aj preto právne posúdenie súdov nižšej inštancie výlučne len v intenciách splnenia všeobecných predpokladov zodpovednosti za škodu bez toho, aby zodpovedne posúdili, či v predmetnej veci žalovaný skutočne a v súlade so zákonom nadobudol vlastnícke právo k predmetu vyvlastnenia, je potrebné považovať za nesprávne, pričom právne posúdenie uplatneného nároku nie je povinnosťou strany v civilnom sporovom konaní, ale jej oprávnením. Ak teda strana svoj nárok nesprávne právne kvalifikuje, tak uvedené nemá vplyv na zákonnú povinnosť súdu vec právne posúdiť.

36.2. V tomto smere dovolateľ atakoval názor súdu prvej inštancie, že nie je možné rozširovať extenzívnym výkladom možnosti nároku na škodu, ako to urobil žalobca, pretože explicitne je v zákone stanovené, že nárok na náhradu škody vzniká pri zastavení konania pre späťvzatie (bod 41. odôvodnenia prvoinštančného rozsudku).

37. Rovnako ako pri posúdení v poradí prvej dovolacej otázky ide v podstate z totožných dôvodov o požadovaný všeobecný, univerzálny výklad, dovolateľ nepredostrel relevantné dôvody pre ktoré požaduje odpoveď vzhľadom na danú skutkovú situáciu. Dovolateľ nevysvetlil dôvod podľa ktorého odpoveď na nastolenú otázku má relevantný vplyv na záver súdov o neunesení dôkazného bremena uplatneného ušlého zisku. K námietke dovolateľa o koordinovanom postupe žalovanej a dovolateľa sa súdy nižšieho stupňa vyjadrili (bod. 16. odôvodnenia odvolacieho rozsudku a bod 42. odôvodnenie prvoinštančného rozsudku). Dovolací súd je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Podľa názoru dovolacieho súdu v intenciách prípadu veci nešlo o otázku, od ktorej vyriešenia bolo závislým rozhodnutie odvolacieho súdu, čo z tejto otázky činilo otázku len akademickú (bez spôsobilosti akejkoľvek odpovede na ňu ovplyvniť výsledok konania či presnejšie privodiť pre žalobcu priaznivejší výsledok sporu).

38. V poradí treťou, žalobcom nastolenou právnou otázkou je „Otázka účinkov rozhodnutia nezákonného rozhodnutia vyvlastňovacieho orgánu, ktoré síce nadobudlo právoplatnosť, ale bolo neskôr v správnom súdnictve zrušené, a to vo vzťahu k riadnemu a zákonnému nadobudnutiu vlastníckeho práva pre vyvlastniteľa, s tým, že pokiaľ vyvlastniteľ vlastnícke právo nenadobudol, do úvahy prichádza aj posúdenie satisfakcie za tento zásah vo forme vydania bezdôvodného obohatenia“.

38.1. Podľa dovolateľa vyvlastniteľ nemohol v zmysle § 132 ods. 1 OZ nadobudnúť vlastníckeho práva k pozemku žalobcu (aj keď iba dočasne) na podklade takého rozhodnutia vyvlastňovacieho orgánu, ktoré bolo z dôvodu svojej nezákonnosti neskôr súdom v rámci správneho súdnictva zrušené. Rozhodnutie vyvlastňovacieho orgánu, ktoré neprešlo neskorším testom zákonnosti v rámci správneho súdnictva, nie je a nemôže byť spôsobilým hmotnoprávnym titulom na nadobudnutie vlastníckeho práva pre vyvlastniteľa. Predpokladané účinky v zmysle občianskeho hmotného práva preto v danom prípade nenastali.

39. Dovolací súd je názoru, že naformulovaná otázka sa týka právnej kvalifikácie zistených skutočností ako bezdôvodného obohatenia. Vzhľadom na skutkový stav zistený súdmi nižšej inštalácie a právny záver daný neunesením dôkazného bremena žalobcu pokiaľ ide o preukázanie základných zákonných predpokladov nároku na náhradu ušlého zisku, tieto vylučovali aplikáciu ustanovení týkajúcich sa bezdôvodného obohatenia, ktorá bola prima facie vylúčená, keďže tvrdenia zo strany žalobcu o bezdôvodnom obohatení absentovali. Inak povedané, dovolateľom naformulovaná otázka týkajúca právneho posúdenia skutkového stavu ako bezdôvodného obohatenia nenapĺňa základnú požiadavku determinujúcu procesnú prípustnosť dovolania, a to, aby išlo o otázku, od ktorej vyriešenia (výlučne) záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

40. Dovolaciemu súdu za opísanej situácie preto neostalo iné, než dovolanie žalobcu pre nesprávne právne posúdenie podľa bodu 3.2. odmietnuť podľa § 447 písm. f) CSP a vo zvyšku - podľa bodu 3.1. dovolanie zamietnuť v súlade s ustanovením § 448 CSP.

41. O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP v spojení s § 453 ods. 1 CSP. Žalovaná mala v dovolacom konaní plný úspech, preto jej proti neúspešnému žalobcovi vznikol nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

42. Najvyšší súd nezistil splnenie podmienok pre odklad právoplatnosti (dovoláním) napadnutého rozhodnutia v zmysle ustanovenia § 444 ods. 2 CSP a v súlade s ustálenou praxou dovolacieho súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie (pozri napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/144/2019, 7Cdo/129/2020 alebo 2Cdo/91/2021).

43. Rozhodnutie bolo prijaté senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v pomere hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.